

**Informace pro rodiče chlapců
jak zachovat integritu penisu
a předcházet jeho onemocnění**

VĚDĚLI JSTE, ŽE ... ?

Penis

Penis patří k vnějším mužským pohlavním orgánům.

Slouží k močení a k rozmnožování.

Penis je důležitým znakem mužství. Také hraje hlavní roli ve veškerých sexuálních aktivitách muže, ať už jde o masturbaci nebo pohlavní styk.

Penis je tvořen dvěma topořivými tělesy, díky nimž dochází při pohlavním vzrušení k erekci. Při ní se penis zvětšuje a napřimuje. Třetí topořivé těleso obepíná močovou trubici. Při erekci zabraňuje tomu, aby se močová trubice zcela zaškrtila, a tím umožňuje výron semene – ejakulaci.

Toto třetí topořivé těleso přechází do žaludu, což je zaoblená koncová část penisu. Žalud je spolu s předkožkou a uzdičkou nejdůležitější erotogenní zónou na těle muže či chlapce, a zároveň jednou z nejcitlivějších částí těla. Žalud a předkožka díky své citlivosti zajišťují příjemné pocity při sexuálním vyvrcholení – orgasmu. V běžném stavu je žalud zakryt předkožkou. Žalud i předkožka jsou vlhké, a díky tomu si uchovávají svoji citlivost.

Poznámka: Velikost penisu nemá vliv na sexuální uspokojení muže v partnerském vztahu či chlapce při masturbaci. V partnerském vztahu není důležitá délka a šířka penisu, ale vzájemné porozumění, smysl pro to, co se oběma partnerům líbí, jejich vzájemné zkušenosti a společné zkoušení nových věcí.

Předkožka není omyl přírody!

Předkožka je ta část penisu, která v klidovém stavu pokrývá jeho koncovou část – žalud. Předkožka se skládá ze dvou vrstev: vnitřního a vnějšího listu.

Předkožka a žalud mají velký význam při masturbaci i při pohlavním styku. V klidovém stavu (když penis není ztopořený) předkožka často přesahuje přes žalud. Při erekci pak slouží jako kožní rezerva.

Předkožka má dvě důležité funkce:

- 1) Ochrannou funkci – Předkožka chrání penis před suchem, nečistotami, poraněním, infekcí a ztrátou citlivosti.
- 2) Erotickou funkci – Vnitřní list předkožky je bohatě prostoupen nervy a obsahuje velké množství nervových zakončení. Společně se žaludem, uzdičkou a citlivým švem, který se nachází na spodní straně penisu, na šourku a v rozkroku, tvoří dokonalý „tým“, který mužům a chlapcům umožňuje dosáhnout sexuálního uspokojení.
Díky tomu, že předkožka je volná a snadno se posunuje, zabraňuje zbytečnému tření při souloži, a tím zvyšuje sexuální potěšení obou partnerů.

Předkožka není v žádném případě zbytečnou částí těla. Z tohoto důvodu je důležité, aby v případě opravdové potřeby jakéhokoliv lékařského zákroku na penisu byl respektován význam předkožky, a aby veškeré případné lékařské zákroky byly prováděny při pokud možno úplném zachování předkožky a jejích přirozených funkcí.

Uzdička penisu (frenulum)

Uzdička je jednou z eroticky citlivých částí penisu. Nachází se na spodní straně žaludu a spojuje žalud s předkožkou. Uzdička (frenulum) má tři hlavní funkce:

- 1) Zajišťuje, aby se předkožka po přetažení za žalud (např. při koupání) opět vrátila na své místo.
- 2) Zabraňuje tomu, aby byla předkožka stažena příliš dozadu.
- 3) Je to jedna z eroticky citlivých částí penisu sloužících k potěšení.

Při erekci je uzdička napnutá. Vzhledem k tomu, že je prostoupena nervy, tak již toto napětí vyvolává příjemné pocity. Dosud je předmětem zkoumání, jaká je funkce uzdičky při udržování erekce.

Šev na spodní straně penisu

Tento šev vede od konce předkožky, dále středem penisu přes šourek a přes rozkrok až k análnímu otvoru. Vypadá jako tmavší pruh kůže a vzniká již při nitroděložním vývoji plodu. Tento šev má význam při sexuálním vzrušení, protože při erekci je velmi citlivý i na mírné podněty.

PROSÍME, DÁVEJTE POZOR

Zúžení a srůsty předkožky

V kojeneckém a batolecím věku pokrývá předkožka celý žalud a mnohdy je k němu částečně nebo zcela přirostlá („přilepená“). Kromě toho, prstenec mezi vnitřním a vnějším listem předkožky je stále těsný, takže předkožku nelze stáhnout za žalud. Úzká a dlouhá předkožka u kojenců a batolat (neboli tzv. fyziologická fimóza) chrání močovou trubici před nečistotami a před infekcí.

U malých chlapců se v žádném případě nesnažte přetahovat předkožku přes žalud nebo „uvolňovat“ její srůsty!

Násilné stahování předkožky je nejen bolestivé, ale může vést k poranění, jehož důsledkem je zjizvení předkožky a infekce. Zjizvení předkožky může mít za následek fimózu, která si již vyžaduje lékařský zákrok, v krajním případě třeba i obřízku (odřezání předkožky nebo její části).

Pokud se u malého chlapce objevují potíže při močení, způsobené příliš úzkou předkožkou, měli by rodiče požádat o radu lékaře, avšak tento problém by měl být vyřešen bez zbytečné obřízky a jejích škodlivých důsledků.

Drobné srůsty mezi žaludem a předkožkou se samy od sebe přirozeně uvolňují během růstu penisu a samy o sobě nevyžadují žádnou léčbu!

Hygiena penisu

Při běžném, každodenním koupání, postačí opláchnout penis dítěte teplou vodou. Předkožku stahujeme pouze tak daleko, kam se dá stáhnout bez jakýchkoliv potíží. Ve starším školním věku by již chlapec měl hygienu svých pohlavních orgánů zvládnout sám. On sám také nejlépe ví, kam až si může předkožku stáhnout, aniž by mu to působilo bolest či jiné obtíže. Pokud již lze předkožku stahovat, měl by si ji chlapec umývat každý den, protože na žaludu a vnitřním lisu předkožky se usazuje bělavá pasta zvaná smegma, která, zůstává-li delší dobu na místě a začne-li se rozkládat, poskytuje živnou půdu pro různé bakterie.

TO BOLÍ ... !

Kdy řešit fimózu?

O chorobném zúžení předkožky (fimóze) hovoříme tehdy, když předkožku nelze přetáhnout přes žalud penisu. Téměř všichni chlapci se rodí se zúženou předkožkou, avšak jedná se o zúžení přirozené a nepatologické.

Patologickou (chorobnou) fimózu je třeba rozlišovat od přirozeného, fyziologického zúžení předkožky u malých dětí.

Přirozené zúžení předkožky (tzv. fyziologická fimóza) se vyskytuje u 96% novorozenců mužského pohlaví. Toto přirozené zúžení předkožky je zcela neškodné a nevyžaduje žádnou léčbu!

V průběhu dalšího růstu a vývoje dochází k přirozenému uvolnění úzké předkožky, a to zpravidla mezi 3. a 5. rokem života, ale může to být i později, třeba až během puberty.

Z tohoto důvodu je nevhodné pokoušet se předkožku malým chlapcům předčasně přetahovat, (tedy pokud si předkožku nepřetahuje sám chlapec, protože jedině on sám nejlépe ví, jak daleko si může předkožku stáhnout, aby mu to nebylo nepříjemné, a aby si tím neublížil).

Násilné přetahování předkožky často končí jejím zjizvením, zánětem a následným chorobným zúžením (patologickou fimózou).

S patologickou fimózou jsou často mylně zaměňovány zcela přirozené srůsty mezi žaludem a předkožkou.

S léčbou fimózy je třeba začít až tehdy, když přetrvává i v pubertě, nebo když zúžení předkožky způsobuje závažné problémy. Nejprve nastupuje konzervativní léčba s pomocí masti. Při léčbě, která trvá 4 až 6 týdnů, se lokálně nanáší kortikoidová mast (s obsahem 0,1 – 0,25% kortizonu) nebo mast s obsahem estrogenů (ženských pohlavních hormonů). Úspěch této léčby se dostavuje přibližně v 60 – 70% případů.

Pokud se fimózu nepodaří vyléčit pomocí masti, lze přikročit k plastické operaci, po níž zůstane celá předkožka zachována (takovou operací je např. dorzální discize nebo trojitá incize).

Pouze ve velmi výjimečných případech je nutná cirkumcize (obřízka), která se provádí ambulantně v celkové anestezii. Ta se provádí obvykle:

- Ve stavu po tzv. parafimóze (uváznutí předkožky za žaludem)
- Pokud silný otok předkožky brání močení
- Z důvodu bolestivosti při pohlavním styku
- Při opakovaných zánětech žaludu a předkožky z důvodu zjizvené předkožky
- V případě kožního onemocnění BXO (Balanitis xerotica obliterans – zánět spojený s narušením vnitřních stěn cév, který vede k nedostatečnému prokrvení), avšak pouze na základě histologického nálezu

(Pozn. překl.: Pouze poslední z uvedených případů je absolutní indikací cirkumcize, a to ještě pouze u 50% pacientů s uvedeným onemocněním, které se navíc vyskytuje téměř výhradně u dospělých jedinců, kdežto v dětství je velmi vzácným jevem.)

Cílem léčby fimózy je zprůchodnění vývodných cest močových a odstranění potíží s dodržováním hygieny, ovšem tak, aby nebyla narušena sexuální funkce penisu.

Obřízka – vyléčíme část těla tím, že ji odřezeme?

Částečná nebo úplná obřízka (cirkumcize, amputace předkožky) je jen málokdy opravdu nutná, a proto by se jí lékaři měli co nejvíce vyhýbat, a to s ohledem na znalosti hlavních funkcí předkožky a dlouhodobých následků obřízky, která může zásadním způsobem změnit sexuální citlivost penisu.

Mezi nejčastější komplikace obřízky, jejichž výskyt se uvádí až u 6% případů, patří například poranění žaludu (*zvláště při násilném oddělování předkožky od žaludu – pozn. překl.*), zúžení močové trubice, dlouhotrvající bolest, krvácení a potíže spojené s anestezii. Obřízka je vždy až tou POSLEDNÍ možností terapie, s ohledem na následky, které mohou takto operovaného chlapce postihnout.

Kdy řešit srostlou (slepenou) předkožku?

Drobné srůsty mezi žaludem a předkožkou jsou v dětství běžným jevem. K jejich uvolnění dojde zpravidla nejpozději během puberty. Lékařské uvolňování předkožky pomocí kuličkové sondy není nutné, ba naopak, může vést ke zcela zbytečným poraněním.

Jen velmi zřídka dochází ke komplikacím způsobeným takovými srůsty, například dochází-li k nadměrnému hromadění smegmatu na méně přístupných místech mezi žaludem a předkožkou. V takovém případě lze potíže řešit šetrnou aplikací masti s obsahem 1% estrogenu nebo 0,1% kortizonu mezi žalud a předkožku.

Zánět žaludu a předkožky (balanitida a balanopostitida)

Balanitida je zánět žaludu. Někdy bývá spojený se zánětem vnitřního listu předkožky (balanopostitidou). K příčinám tohoto zánětu patří:

- Bakteriální infekce
- Nedostatečná, ale někdy naopak i přehnaná hygiena
- Poranění žaludu nebo předkožky
- Zánět močové trubice a jeho rozšíření do oblasti žaludu a předkožky

Někdy může být příčinou zánětu i některá ze sexuálně přenosných nemocí. Opakované záněty mohou vést ke zúžení předkožky.

Parafimóza

Parafimóza spočívá v zaškrcení penisu zúženou předkožkou, která po stažení uvázla za žaludem. V tomto stavu brání uvázlá předkožka průtoku krve a tím i přísunu kyslíku do žaludu. Nastává rychlý a bolestivý otok žaludu a otok uvázlé předkožky (tzv. „španělský límec“).

Okamžitá léčba spočívá ve stlačení žaludu silným stiskem a jeho zatlačení zpět do předkožky. Naříznutí uvázlé předkožky ve většině případů není nutné. K chirurgickému zákroku se přistupuje pouze ve výjimečných případech.

Pupínky na okraji žaludu

Pupínky na okraji žaludu se vyskytují přibližně u 15 – 25% chlapců v pubertě, zůstávají více či méně výrazné u 10 – 30% dospělých mužů a nijak nesouvisejí se sexuální aktivitou. Tyto přibližně 1 mm velké, bílé až žlutavé papily jsou tvořeny pojivovou tkání a nachází se v řadě za zahnutým okrajem žaludu (směrem k tělu).

Ačkoliv jsou neškodné, jejich výskyt může u některých chlapců vzbudit obavy. Někteří se leknou, že mají nějakou pohlavní nemoc, jiní se bojí, jak bude na tyto pupínky reagovat jejich partner(-ka). Často je napadá, že by se měli obrátit na lékaře. Pupínky většinou nevyžadují žádnou složitou diagnostiku. Lze je odstranit pomocí CO2 laseru, avšak je třeba si uvědomit, že po zákroku mohou na okraji žaludu zůstat kosmeticky nevzhledné jizvy.

BXO (Balanitis xerotica obliterans)

Jedná se o dosti vzácné chronické kožní onemocnění, které souvisí s poruchami imunity (obranyschopnosti organismu). U mužů toto onemocnění napadá žalud a předkožku a vede k chorobnému zúžení předkožky, někdy i ke zúžení (zaškrcení) močové trubice s následnými potížemi při močení. Jednou z možností terapie BXO je odřezání předkožky – obřízka (*kteřá se provádí přibližně u 50% pacientů s tímto onemocněním – pozn. překl.*). Avšak v lehčích případech lze nasadit léčbu kortikoidní mastí, v těžších případech přichází v úvahu použití inhibitorů kalcineurinu (tj. cyklosporin a takrolimus). Další možnosti léčby tohoto onemocnění jsou v současné době předmětem lékařských výzkumů.

VÍCE INFORMACÍ

„Mann, oh Mann!“

**Informationen für Jungen und ihre Eltern,
um die Intaktheit des Penis zu bewahren
und Krankheiten vorzubeugen.**

© Berufsverband der Kinder- und Jugendärzte e. V.

Czech translation © MUDr. J. Staněk

Bernhard Stier, Reinhard Winter (2013) Jungen und Gesundheit.

Verlag W. Kohlhammer (ISBN 978-3-17-021329-6)

Flyer „Achte auf Deine Nüsse“ Informationen für Jungen zur
Selbstuntersuchung, erhältlich über den Berufsverband der
Kinder- und Jugendärzte (www.kinderaerzte-im-netz.de) oder
Ihren Kinder- und Jugendarzt

Mario Lichtenheldt (2012) Un-heil – Vorhaut, Phimose &
Beschneidung. Verlag tredition Hamburg
(ISBN 978-3-8424-9540-1)

© Dr. med. Bernhard Stier, Kinder- und Jugendarzt,
bstier@t-online.de

Mario Lichtenheldt, mario.lichtenheldt@gmx.de

Berufsverband der
Kinder- und Jugendärzte e. V.

Mielenforster Str. 2

51069 Köln

Tel. 02 21-6 89 09-0

Fax 02 21-68 32 04

www.kinderaerzte-im-netz.de